

Левицька Юлія. Розвиток критичного мислення на уроках іноземної мови / Юлія Левицька // Креативність особистості як фактор інноваційного розвитку суспільства : збірн. наук. праць. Вип. 2 / за ред. доц. В.В. Павленко. – Житомир : ФО-П Левковець Н.М., 2020. – 188 с. – С. 75-80.

*Левицька Юлія,
студентка 16 групи ННІ іноземної філології.
Науковий керівник: канд. пед. наук, доцент В.В. Павленко*

Розвиток критичного мислення на уроках іноземної мови

Нова українська школа відповідно до нормативних документів та актів має орієнтуватись на особистість учня. Багато педагогів розуміють, що необхідно залучати учнів до процесу навчання та підвищувати їх активність. Політика в освітній галузі зазначена в Законах України «Про освіту», «Про загальну середню освіту», в «Державному стандарті базової та повної загальної середньої освіти» та виявляє кінцеву мету загальної середньої освіти – виховання громадянина України, підготовленого до життя в сучасному суспільстві, здатного навчатися впродовж життя, оперувати й управляти інформацією, приймати виважені рішення, ефективно взаємодіяти з людьми, усвідомлювати свою роль у державі й світі, адекватно реагувати на проблеми й виклики часу і нести відповідальність за власні вчинки, досягати творчої самореалізації, підтримувати на належному рівні своє здоров'я.

Згідно з Концепцією реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року для забезпечення проведення докорінної та системної реформи загальної середньої освіти необхідно запровадити новий принцип педагогіки партнерства, а випускник Нової української школи – це всебічно розвинена особистість, здатна до критичного мислення.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблему розвитку критичного мислення досліджували такі науковці, як К. Бабанов, О. Белкіна, Л. Брунер, І. Зязюн, М. Красовицький, В. Олійник, О. Пехота, О. Пометун, Л. Пироженко та ін. Вони розглядали її у контексті оновлення змісту освіти і впровадження новітніх освітніх технологій. У свою чергу, іноземні вчені (Д. Дьюї, К. Меридіт, Ж. Піаже, Д. Стіл, Ч. Темпл) розглядають процес надбання навичок критичного мислення як набуття компетентності і її реалізації з урахуванням системи вищих індивідуальних і суспільних цінностей та ідеалів.

Метою статті є дослідження терміну «критичне мислення» та вивчення шляхів розвитку критичного мислення на уроках іноземної мови.

Концепція критичного мислення відома і розробляється вже багато десятиліть. Термін «критичне мислення» почав застосовуватись в середині минулого століття. Проблему розвитку критичного мислення досліджували з філософської, психологічної і педагогічної точок зору М. Скрівен і Р. Пол (Michael Scriven & Richard Paul, 1987), Е. Гласер (Edward M. Glaser), П. Е. Томас (Paul Everett Thomas) та ін. [6, 9,10].

Розвиток критичного мислення – це сучасна освітня технологія, розроблена американськими спеціалістами з педагогіки на основі узагальнення досвіду світової педагогіки та психології і виходячи із актуальних потреб системи освіти. З 1996 року поширюється разом Інститутом «Відкрите суспільство», Світовою Читацькою Асоціацією та Консорціумом Гуманної Педагогіки. Пройшла апробацію в школах Америки, Азії, 12-ти країнах Східної, Центральної Європи та СНД

Як стверджують дослідники Дженні Л. Стіл, Куртіс С. Мередит, Чарльз Темпл, критичне мислення є «складним процесом творчої інтеграції ідей та джерел, переоцінки та перебудови понять та інформації. Воно є активним та інтерактивним процесом пізнання, що відбувається водночас на багатьох рівнях» [6].

Автори стверджують, що критичне мислення можуть досягнути не лише учні старших класів, але і молодших. На думку дослідників, вміння просіювати інформацію та вирішувати, що важливо, а що ні, буде потрібно учням для успіху в світі, який швидко змінюється, їм необхідно буде вміти розуміти те, як різні частини інформації можуть поєднуватись між собою, знадобиться вміння надавати відповідний контекст новим ідеям та знанням, оцінювати нові знахідки та відкидати знецінену інформацію [3].

У Великому тлумачному словнику сучасної української мови знаходимо наступне визначення слова «критичний»:

1. Стосовно до критики – // який містить критику // який ґрунтується на науковій перевірці правдивості, правильності чого-небудь.

2. Той, що стосується розгляду й оцінки кого-небудь чи чого-небудь із метою виявлення та усунення вад, хиб.

3. Здатний виявляти та оцінювати позитивне й негативне в кому-небудь або чому-небудь [1].

Слово «мислення» в тому ж словнику трактується як міркування, зіставлення явищ об'єктивної дійсності з відповідними висновками» [1].

О. Пометун стверджує, що сучасна психологія розглядає критичне мислення як таке, що сприяє формуванню здатності людини усвідомлювати власну позицію з того чи іншого питання, уміння знаходити нові ідеї, аналізувати власну позицію з того чи іншого питання, уміння знаходити нові ідеї, аналізувати події та критично їх оцінювати. Критичне мислення, на думку дослідниці, є нестандартним, ґрунтується на спроможності бачити й оцінювати альтернативи, пріоритети, визначати достовірність і доцільність фактів, явищ, подій. Це практичне мислення, яке за допомогою теоретичних знань дає змогу прийняти необхідні рішення. Воно є способом корекції та ліквідації помилок у процесі власного мислення особистості, яка перебуває в безперервному пошуку. Розвиток критичного мислення пов'язаний з уміннями й навичками аналізувати, синтезувати, порівнювати, поєднувати факти, робити обґрунтовані висновки й оцінки та приймати в результаті власне рішення [4].

Інші науковці (О. Овчарук, І. Родигіна, А. Хуторський) запропонували класифікацію основних груп компетентностей, що формуються за умов розвитку критичного мислення. На їх думку, критичне мислення – це спосіб мислення, який допомагає орієнтуватись в інформаційному середовищі для пізнання себе і навколишнього світу [7].

Питанням розвитку критичного мислення займалися такі психологи: М. Марчук, В. Резнік, С. Рубінштейн, І. Солойчук, О. Тихомиров, Я. Чаплак та інші. У своїх працях вони часто опиралися на вітчизняні теорії Л. Виготського, П. Гальперіна, Д. Ельконіна, Г. Костюка. Кожен із них запропонував власну дефінію критичного мислення. Так, Я. Чаплак говорив про нього як про мислення, що передбачає сформовані уміння оцінювати події (твердження, вчинки, факти тощо); робити свідомий вибір; аргументувати; формулювати доречні запитання; розрізняти факти і думки; шукати нові рішення питань; визначати критерії для аналізу; знаходити докази на підтримку припущень; будувати логічні зв'язки [8]. С. Рубінштейн вважав, що люди, які мислять критично, піддають ретельній перевірці власні гіпотези [5]. Д. Гальперин вважав, що «Критично мислити – це оцінювати результат своїх 12 розумових процесів, визначати хід міркувань, який привів до саме таких висновків або ті важливі

чинники, які були враховані при прийнятті рішень (аргументи та докази) [2].

Критичне мислення – це мислення вищого порядку, яке спирається на інформацію, усвідомлене сприйняття власної інтелектуальної діяльності та діяльності інших. Відповідно, формування навичок критичного мислення передбачає розвиток здатності учнів аналізувати навчальну інформацію з позиції логіки та особистісного підходу з метою використання отриманих результатів як до стандартних, так і до нестандартних ситуацій і проблем, а також здатність ставити нові запитання, знаходити аргументи, приймати незалежні продумані рішення [7].

Специфіка предмета «Іноземна мова» відкриває можливості для розвитку критичного мислення учнів. Метою навчання іноземної мови є формування комунікативних умінь, які є важливим інструментом для розвитку критичного мислення, з одного боку, у той час як якісна комунікація виступає результатом розвиненості вміння мислити критично, з іншого боку, що дає змогу гармонійно поєднати навчання іноземної мови з розвитком критичного мислення учнів. Окрім того, наявність чотирьох видів мовленнєвої діяльності – аудіювання, говоріння, читання та письмо – передбачає роботу з різного виду інформацією через її аналіз, обговорення, створення учнем монологічного або діалогічного висловлювання в усній та писемній формі, що водночас складає зміст методів технології розвитку критичного мислення. Це створює широке підґрунтя для розвитку критичного мислення засобами іноземної мови. Ознайомлення з культурою інших країн, зіставлення її з культурою власної держави забезпечує можливість навчати учнів критично осмислювати соціокультурні реалії іншої держави, виховувати толерантне ставлення до її традицій та етичних норм, культивувати вміння якісної комунікації з представниками іншого соціуму, використовуючи вербальні та невербальні мовні засоби [7].

Отже, критичне мислення – це не просто мисленнєвий процес, подібний до логічних, аналітичних, креативних та інших процесів мислення. Це мислення, яке на виході формує не лише вміння використовувати кілька відсотків операційних можливостей власного мозку (свідомо аналізувати, синтезувати, робити власні висновки, бачити проблему з різних сторін і т.д.), ай позицію, духовну наповненість особистості. І від форм і методів розвитку критичного мислення залежить, якою буде позиція підростаючого покоління громадян України, світового співтовариства: відповідальною,

толерантною, моральною чи нігілістичною, егоцентричною, потенційно руйнівною для суспільної стабільності.

Список використаних джерел

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. – Київ : Ірпінь: ВТФ «Перун», 2001. – 1440 с.
2. Леонтьев А. Проблемы развития психики / Леонтьев А. – Москва, 1972. – 584 с.
3. Марченко О. Г. Формування критичного мислення школярів / О.Г. Марченко. – Х. : Вид. група «Основа» : «Тріада +», 2007. – 160 с. – (Б-ка журн. «Управління школою». Вип. 10 (58)).
4. Пометун О. Основи критичного мислення / О. Пометун, Л. Пилипчатіна, І. Сущенко, І. Баранова. – Т. : Навчальна книга – Богдан, 2010. – 74 с.
5. Рубинштейн С. Л. О мышлении и путях его исследования / С. Л. Рубинштейн. – Москва : АН СССР, 1958. – 147 с
6. Стіл Дж., Мередит К., Темпл Ч. Методична система «Розвиток критичного мислення у навчанні різних предметів» (Підготовлено для проекту «Читання та письмо для розвитку критичного мислення») / Посібники I-VIII. – Науково-методичний центр розвитку критичного та образного мислення «Інтелект», 1998.
7. Тягло О. В. Критичне мислення: навч. посіб. [Текст] / О.В. Тягло. – Харків : Вид. група «Основа», 2008. – 189 с.
8. Філософія Стародавнього світу. Читанка з історії філософії під ред. Г. І. Волинки / Філософія Стародавнього світу. – Кн. 1. – Київ : Довіра, 1992. – 179 с.
9. Chaffee J. The thinker's way. Steps to a Richer Life [Text] / J. Chaffee. – Boston-New York-Toronto-London: Little, Brown and Company, 1998. – P. 218.
10. Oxford Wordpower Dictionary. Oxford University Press, 2006.